

WEINA DAI RANDEL

PASKUTINĖ
ŠANCHAJAUS
ROŽĖ

Romanas

Iš anglų kalbos vertė Aušra Stanaitytė-Karsokienė

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA

Versta iš:
Weina Dai Randel, *The Last Rose of Shanghai*,
Amazon Publishing, JAV, 2021

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.
Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

Išleista pagal licencinį susitarimą su *Amazon Publishing*,
www.apub.com
Visos teisės saugomos.

ISBN 978-609-480-386-4

© Tekstas, Weina Dai Randel, 2021
Viršelio dizainas, Shasti O'Leary Soudant
© Aušra Stanaitytė-Karsokienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2023
© Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2023

Skiriu
motinai (1950 lapkritis–2018 kovas)
ir
Raymondui Randeliui (1933 sausis–2017 birželis)

AUTORĖS PASTABA

Nors šioje knygoje pasakojama apie istorinius įvykius, tai grožinės literatūros kūrinys. Vardai, veikėjai, organizacijos, įvykiai, datos, atsitikimai arba su jais susijusios aplinkybės yra mano vaizduotės vaisius.

1980 METŲ RUDUO
„PEACE“ VIEŠBUTIS,
ŠANCHAJUS

Man šešiasdešimt metų, aš – verslininkė, filantropė ir rūpestį turinti moteris. Atidžiai rinkausi aprangą šios dienos susitikimui – vilkiu juodą susegamą kašmyro megztinį, geltoną siuvinėtą palaidinukę, mūviu juodas kelnes, aviu rankų darbo batelį. Iš visos širdies viliuosi, kad atrodau rafinuotai ir kukliai, kaip ir turėtų atrodyti linksma, geraširdė milijardierė.

Apsuku neįgaliųjų vežimėlį ir riedu nuo vieno aštuonkampio stalo prie kito. Seniai čia nesilankiau ir viešbutis, rodos, pasitinka mane kaip senas draugas: kaštainių medienos plokštėmis apkaltos sienos, nespalvotos nuotraukos ir palubėje kabantis auksinis šviestuvus kaip žėrintis paukščio lizdas. Ore, žinoma, nesklando pažįstamos džiazos melodijos, negirdėti piktų šūksnių ar solidaus jo balso. Šiaip ar taip, praėjo keturiasdešimt metų. Mūsų praeitis – mano šviesa, mano ašaros – nepasiekiamo, dingio amžinai. Tačiau tikiuosi, kad nuo šiandien bus kitaip, kad atgausiu ramybę.

Nusprendžiau šį viešbutį – šią išpūdingą britų statytą miesto įžymybę, valdytą kelių vyriausybių, o dabar priklausančią man – padovanoti amerikietei dokumentininkei, su kuria šiandien susitiksiu. Paprašysiu jos vienintelio dalyko:

pastatyti dokumentinį filmą. Toks neįprastas – mano akimis, menkas – sandoris, tačiau man tai nerūpi. Dokumentininkė per visą vandenyną atskrido susitikti su manimi, ir aš nekantariai laikiu šio susitikimo.

Įsitaisau su vežimėliu prie juodo stalo šalia korintinių kolonų. Neturėčiau nervintis, bet širdis neramiai spurda. Gal rytą pamiršau išgerti vaistų? Nepamenu – rodos, negaliu nė pajudėti įkliuvusi į prisiminimų spragą.

1940 METŲ SAUSIS AIJI

Prieš porą metų krito Šanchajus, prieš keturis mėnesius prasidėjo karas Europoje, o aš buvau dvidešimtmetė ir turėjau vieną problemą. Mano naktiniame klube, vertame milijono dolerių, dėl karo meto prekių stygiaus į pabaigąėjo svaigalų atsargos. Mano vizitai į alkoholio daryklas ir prekybos bendroves nedavė vaisių ir lankytojai atkreipė dėmesį, kad vynas naktiniame klube skiestas. Neišmanydama, ko griebtis, nuėjau pas žmogų, į kurį paskutinį galėjau kreiptis pagalbos: savo konkurentą, britų verslininką serą Viktorą Sasūną.

Jis gyveno savo viešbutyje, įsikūrusiame pačioje Tarptautinės Nausėdijos* širdyje šalia Huangpu upės. Dar neprivažiavusi viešbučio, liečiau savo vairuotojui sustabdyti rudą „Nash“ sedaną, norėdama likusį kelią nueiti pėsčiomis. Apsivyniojusi veidą šaliku, žemai nuleidusi galvą žingsniavau pro girgždančias rikšas, dardančius automobilius ir meldžiausi, kad niekas manęs nepažintų.

Vakarėjo, pūtė stiprus vėjas, dangus buvo niūrus, saulė pro debesis atrodė kaip sidabrinė moneta. Šaltame ore dvelkė

* Po Kinijos pralaimėtų Opijaus karų Šanchajuje įkurti JAV ir Didžiosios Britanijos anklavai 1863 m. susijungė į vieną eksteritorinę zoną (angl. *International Settlement*), gyvavusią iki 1943 m. (Čia ir toliau – vert. past.)

kvepalais, cigarečių dūmais, nuo hipodromo už kelių kvartalų vėjas nešė keptų virtinių kvapą. Prie vieno iš įėjimų į viešbutį tiesiai man prieš akis visureigis partrenkė dviračiu važiuojantį vyriškį – kiek supratau, vietinį šanchajietį: jis kruvinu veidu šaukė susiėmęs už kojos. Iš visureigio iššoko japonas kareivis rusvai žalsva uniforma. Išsiėpęs žengė prie vargšo dviratininko, išsiėmė pistoletą ir šovė jam į galvą.

Garsus šūvis pervėrė klausą ir širdį, bet nieko daugiau negalėjau padaryti, tik nusigręžti. Mes pralaimėjome ir miestas atiteko japonams – deja, mes, Šanchajaus kinai, įstrigome kaip žuvis pelkėje, kur neužklysta saulės spindulys. Kad išvengtume mirties pjautuvo ir liktume gyvi, neturėjome kito pasirinkimo, tik nematomi kiūtoti po vandeniu.

Paspartinusi žingsnį priėjau prie pagrindinio viešbučio įėjimo ir įžengiau pro sukamąsias duris. Laukiamajame mane pasitiko šilto oro gūsis. Lengviau atsikvėpusi nuvyniojau nuo veido šaliką ir prabangiais persiškais kilimais, spindinčiomis marmurinėmis grindimis nužingsniavau tarp akiai malonių burgundiško vyno spalvos odinių Česterfildo sofų ir aukštų tamsiai mėlynų vazų su šviežių rožių ir raudonų gvazdikų puokštėmis. Mėgau šį viešbutį. Prieš karą dažnai pasilepindavau užsisakydama Jokūbo stiliaus apartamentus – vieną prabangiausių šio viešbučio numerių su unikaliu prancūzišku dekoru.

Sasūno nemačiau, bet ant vienos Česterfildo sofas sėdėjo šviesiaplaukis vyriškis mėlynu flanelės kostiumu – panašų turėjo mano sužadėtinis – ir susiraukęs žiūrėjo į mane. Šalia jo sėdintys trys vyrai su amerikiečių Ketvirtojo jūrų pėstininkų pulko uniformomis, kurie turėjo girdėti šūvį, liovėsi rūkė ir taip pat sužiuro į mane. Atrodė susierzinę, tarsi būčiau įsibrovusi į jų valgomąjį.

Pagalvoju, ar jie kaip nors susiejo mane ir lauke pasigirdusį šūvį, bet greičiausiai buvo nepatenkinti dėl to, kad laukiamajame buvau vienintelė lankytoja kinė. Turėjau būti atsargi. Visi žinojo, kad kinai ir svetimšaliai – kaip druska ir cukrus, jų maišyti negalima: Nausėdijoje gyvenantys užsieniečiai bėdėjosi vietinių, o šie jų vengė kaip priešų. Vyrai laukiamajame manęs nepažinojo, bet Šanchajaus žmonės, neišskiriant Sasūno, mane didžiai gerbė.

O aš kaip visada atėjau pasipuošusi: pagal užsakymą siūta raudona suknele su prorėža ties šlaunimi, dailiais juodų audinių kailiniais atverčiama apykakle, įsivėrusi lapų formos auksinius auskarus, su aukso vėrinium ant kaklo ir brangia rankine. Tokių merginų kaip aš Šanchajuje buvo nedaug – jaunų, madingų, turtingų, drįstu sakyti – gražių ir ne pirmus metus valdančių naktinį klubą. Žinojau, kaip elgtis su visokiais žmonėmis.

Nesiūbavau klubais lyg flirtuodama, nenuleidau akių kaip tarnaitė, nesišypsojau samdinės šypsena. Laisvai kilstelėjusi ranką mandagiai linktelėjau kaip verslininkė, kokia ir buvau, ir idealia amerikietiška anglų kalba tariau:

– Labą dieną, džentelmenai. Kaip sekasi?

Jokio atsakymo. Kas man darbo. Praėjusi pro juos nužingsniavau į kitą laukiamojo galą, mostu parodžiusi padėti besisiūlančiam pasiuntinukui, kad pagalbos man nereikia. Sasūnas, gyvenantis prabangiai įrengtoje pastogėje vienuoliktame aukšte, žadėjo susitikti laukiamajame, bet dar nebuvo nusileidęs. Buvau tuo patenkinta, nes nepamiršau gerai žinomo jo pomėgio fotografuoti ir man pareikšto pageidavimo, be to, reikėjo laiko susikaupti, kad nesizemindama subtiliai papraščiau paslaugos.

Pasukau prie kėdės netoli lifto, iš kurio išsvirduliavo du baltieji su „Pubst“ alaus buteliais rankose. Jie buvo girti, veidais žliaugė prakaitas, akys blizgėjo. Vienas plikai skusta galva įsistebeilijo į mane. Tada angliškai drėbė:

– Šunys ir kinai į šį viešbutį neįleidžiami.

Jei tai būtų atsitikę mano klube, būčiau liepusi tą žmogėną išmesti lauk. Įsmeigiau į jį svilinantį žvilgsnį, perėmiau rankinę į kairę ranką ir pasukau į Džiazio barą laukiamąjo gale. Vos spėjau žengti porą žingsnių – ore švystelėjo butelis ir trenkė man į galvą. Pasigirdo pasiutęs kvatojimas; buvau apkvaitusi, bet mačiau, kad prašmatniai apšviestame laukiamajame viskas liko kaip buvę, niekas nerodė susirūpinimo. Nei šviesiaplaukis su flanelės kostiumu, kilstelėjęs laikraštį arčiau veido, nei amerikiečiai jūrų pėstininkai, dingę Džiazio klube, ką jau kalbėti apie storasprandį senį, kuris pliaukštelėjo delnais lyg žiūrėdamas juokingą vaidinimą.

Šiaip ar taip, jų pagalbos man nereikėjo. Nepriekaištingai išlaikiusi šaltakraujįškumą, viena ranka save apkabinusi per liemenį, kitą pridėjau prie skausmo varstomos kaktos. Ant jos užčiuopiau kažką tiršto ir lipnaus. Suėmė panika – išvaizda man buvo aukščiau visko.

– Tu man smogei! Iškviesiu policiją.

– Pirmyn. Tave pasodins į cypę.

Butelį į mane metęs vyriškis suprunkštė, tada abu ėmė skanduoti:

– Cypė, cypė, cypė.

Klausytis grasinimų buvo nepakenčiama, bet Šanchajuje visi žinojo, kad policininkai sikhai šališki ir šį karą pralaimėję vietiniai negali iš jų tikėtis jokio teisingumo. Teks pamiršti Sasūną. Tenorėjau išeiti iš čia. Apsigrėžiau, bet mano

aukštakulniai paslydo tarp butelio šukių ir aš žnektelėjau ant grindų. Tai buvo mirtinas pažeminimas.

– Leiskite jums padėti, – tiesdamas ranką tarė priėjęs kažkoks vyriškis. Tai buvo bjauri ranka gumbuotais krumpliais, mažasis pirštas susirietęs kaip klaustukas, plaštaka sudarkyta dantytų ir gyvatiškai vingiuojančių randų. Tačiau dėkinga už norą pagelbėti leidausi jo pastatoma ant kojų ir buvau patenkinta, kad jis, rodos, perskaitė mano mintis – nuvedė nuo stiklo šukių, toliau nuo urzgiančių banditų, ir vikriai išvairavo mane pro sukamąsias duris.

Ant laiptų aikštelės veidą grybštelėjo žvarbus vėjas. Kad ir apkvaitusi, su palengvėjimu susisiaučiau ant krūtinės kailinius. Niekas iki tol manęs nebuvo užpuolęs, o dabar turėjau būti dėkinga vyriškiui randuota ranka. Pažvelgiau jam į veidą.

Jis buvo jaunas, aukštas, prakaulus, vilkėjo juodą paltą dvigubu užsegimu suglamžytais atlapais, nei auksinio laikrodžio, nei grandinėlės ant kaklo – ne iš tų, su kuriais turėdavau reikalų. Ryškūs veido bruožai: pilnos lūpos, tvirtas žandikaulis, reljefiška nosis, rodos, visam pasauliui sakanti, kad jis gyvenime turi aiškų tikslą. Būčiau jam padėkojusi, jei ne pribloškiančio mėlynumo akys.

Dar vienas baltasis.

– Štai šitie! Jiedu mus užpuolė! Suimkit juos!

Pro sukamąsias duris it kokie nelabieji pasirodė aniedu galvažudžiai, o kartu su jais – turbanuotas milžinas sikhas policininkas.

Na ir akiplėšiškumas. Nekreipdama dėmesio į galvą skeliantį skausmą, parodžiau policininkui sukruvintą kaktą ir ramiai, dalykišku verslininkės tonu angliškai paaiškinau:

– Pažiūrėkite, ką jie man padarė, pareigūne. Jie meluoja. Tačiau pamirškime tai. Nereikia nieko suimti.

Stambus kaip jautis sikhas pačiupinėjo savo „Webley“ revolverio dėklą.

– Panele, aš tik atlieku savo darbą.

Tipiškas Nausėdijos policininkas – bet koks nešališkas pareigūnas būtų matęs, kad aš, moteris, veikiausiai esu auka.

– Ji sako tiesą, pareigūne, – pasakė šalia manęs stovintis mėlynakis svetimšalis. Jis laikė mano rankinę ir šaliką, netyčia nukritusius laukiamajame. Norėjau pasiimti savo daiktus, bet iš atsargumo laikiausi nuo to žmogaus atokiau.

– Suimkit juos, suimkit! – pasigirdo šūksniai šalia sukamųjų durų ir sikhas nužygiavo prie mūsų.

– Atleiskit, panele.

Policininkas griebė už atlapų man į pagalbą atėjusį vaikiną.

Viskas įvyko labai greitai: paleidęs mano rankinę ir šaliką, svetimšalis visu kūnu trūktelėjo atbulas ir suklupo. Neapsižiūrėjęs, kad jam už nugaros laiptai, praleido pakopą, pargriuvo ir nusirito į gatvę. Sikhas vienu šuoliu prišoko prie jo, o niekšai užpuolikai ėmė garsiai žvengti.

Pripuolusi pakėliau rankinę, šaliką ir laiptais tekina pasileidau prie gatvėje stovinčio savo „Nasho“. Tik pribėgusi prie automobilio atsigręžiau atgal. Tolumoje pro skuodžiančius rikšas, ilgarūbių pėsčiųjų būrius ir palengva šliaužiančius juodus automobilius mačiau, kaip greta nušauto dviratininko kūno milžinas sikhas užlaužė rankas svetimšaliui, nekaltam žmogui, ir nuvedė į policijos nuovadą.